

Lausunto / Asemanhaltijan tehtävien järjestäminen Suomessa

Selostus ja perustelu

Taustaa

Rautatieliikenteen EU-asetuksissa asemanhaltija määritellään jäsenvaltiossa olevaksi organisaatioyksiköksi, jolle on annettu vastuu yhden tai useamman rautatieaseman hallinnosta ja joka voi olla rataverkon haltija. EU-asetuksissa määriteltyä asemanhaltijaa ei ole kansallisessa lainsäädännössä täsmennetty Suomen olosuhteisiin nähden eikä asemanhaltijan tehtäviä ole muullakaan tavoin osoitettu toimijoille lainsäädännössä. Asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien hoitamiseen on pitkään liittynyt epäselvyyksiä mm. koska rautatieasemien omistuksessa ja toiminnoissa on vuosien varrella tapahtunut muutoksia.

Liikenne- ja viestintäministeriössä selvitetään rautatieliikenteen EU-asetuksiin perustuvien rautatieaseman asemanhaltijan lakisääteisten tehtävien järjestämistä. Ministeriössä on laadittu arviomuistiolounnos, josta ministeriö pyytää Kuopion kaupungin lausuntoa. Arviomuistiolunnoksessa käsitellään asemanhaltijalle osoitettuja velvoitteita ja niiden hoitamisen nykytilaa sekä arvioidaan tarvetta osoittaa asemanhaltijan tehtäviä lainsäädännössä jollekin toimijalle. Lausuntokierroksen tavoitteena on koota sidosryhmiltä tietoa ja näkemyksiä aiheesta.

Kuopion kaupungin lausunto

Yleisellä tasolla on erittäin hyvä, että raideliikenteeseen liittyviä vastuita järjestetään selkeämmiksi kuin ne tällä hetkellä ovat. On ollut havaittavissa, että nykyisin vastuut ovat pirstaloituneet ja erityisesti junamatkustajien näkökulmaa ei huomioida riittävästi mm. erilaisen palvelujen järjestämisessä. Junaliikenteen toiminta- ja palvelukokonaisuus matkustajanäkökulmasta ei ole koordinoitusti riittävän selkeästi kenenkään yhden tahon hallinnassa.

Kaupungin näkemyksen mukaisesti valitun etenemisvaihtoehdon tulisi toteuttaa mahdollisimman hyvin myöhemmin alla kuvattua tavoitetilaa. Arvion mukaisesti arviomuistiossa esitetyistä vaihtoehdoista 1. (*Asema-alueiden omistusta tai asemien sopimus pohjaista hallinnointia keskitetään ja nämä toimijat määritetään lainsäädännössä asemanhaltijoiksi koko Suomessa tai tietyillä asemilla*) ja 3. (*Asemanhaltijaa ei määritetä lainsäädännössä, mutta asemanhaltijan lakisääteiset tehtävät osoitetaan tarvittaessa lainsäädännössä tehtäväperusteisesti tietyille toimijoille*) voisivat tämän tavoitetilan mahdollistaa.

Asemanhaltijan rooli ja siihen liittyvät vastuut on määritettävä kokonaisvastuuna sellaiselle taholle/tahoille, joilla on tosiasiallinen vaikutus- ja järjestämismahdollisuus junaliikenteeseen eli rataverkon haltijalle (Väylävirasto) ja junaliikennettä järjestävälle taholle/tahoille (tällä hetkellä VR Yhtymä). Asemanhaltijuus ei siten voi olla sidoksissa esim. konkreettisen rautatieasemarakennuksen omistukseen vaan rataverkkoon. VR pyrkii asemakiinteistöistä myymällä eroon ja vähentää asemien henkilökuntaa samalla siirtäen (usein ilman korvauksia) palvelujen järjestämisen olosuhteita sellaisille tahoille (esim. kunnille), jotka eivät hallitse rataverkkoa liittyvine asematoimintoineen tai järjestä junaliikennettä. Koska VR omilla kaupallisilla päätöksillään muuttaa toimintaansa, on perusteltua, että sillä on vastuu jatkaa matkustajien palvelujen järjestämistä (vastuu matkustajiin liittyvistä toiminnoista ei voi olla sidoksissa esim. kiinteistöomistuksiin). Vaikutusmahdollisuuksiltaan paras taho kokonaisvastuulliseksi asemahaltijaksi olisi Väylävirasto, joka voi esim. sopimuksilla edellyttää rataverkolla tapahtuvan junaliikenteen järjestäjätahoille (tällä hetkellä VR Yhtymä) ja muille rautatieyrityksille kuuluvien tehtävien hoidon. Koska raideliikenne on liikennemuotona joukkoliikenteen ydin, em. kokonaisvastuu pätee myös sellaisissa matkustajaliikenteen keskittymissä/ monitoimijaympäristöissä, jotka kokoavat yhteen muita liikennemuotoja (esim. linja-autoliikenne). Asemanhaltijuutta määriteltäessä tulisi lisäksi varmistaa, että asemanhaltijalla on myös tosiasiallinen mahdollisuus järjestää mm. esteettömyyteen liittyvät asiat lakien ja ohjeiden edellyttämälle tasolle huolimatta asema-alueella mahdollisesti olevista kiinteistörajoista tai eri omistajuuksista koskien esimerkiksi asemarakennuksia. Asemanhaltijan tulisi voida hallinnoida ja operoida asema-alueita kokonaisuutena samalla suorittaen esim. sopimusperusteisesti asianmukaiset mahdollisesti tarvittavat korvaukset järjestelyjen käytännön toteuttamisesta muille liittyville tahoille/kiinteistönomistajille.

Päätös

Annetaan yllä oleva lausunto Liikenne- ja viestintäministeriölle Kuopion kaupungin lausuntona koskien Asemanhaltijan tehtävien järjestämisestä Suomessa.

Toimivallan peruste

Kaupunkiympäristön palvelualueen toimintasääntö 15 §

Jari Kyllönen
apulaiskaupunginjohtaja KYP

Kuopion kaupunki

Viranhaltijapäätös

apulaiskaupunginjohtaja KYP

27.09.2024

Asianro 5587/00.04.00/2024

Muut asiat

§ 9/2024

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Kuopion kaupungin asiantuntijajärjestelmässä. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Valmistelija

Antti Niskanen, puh. +358 44 718 5120

etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Tiedoksianto

Päätös on lähetetty sähköpostitse tiedoksi 27.9.2024

Pohjois-Savon liitto / Tytti Määttä

Pohjois-Savon ELY-Keskus / Tommi Huttunen

Jukka Eskelinen

Ismo Heikkinen

Ilkka Laine

Lauri Lytsy

Kaisu Matinniemi

Tero Piippo

Ari Räsänen

Hanna Väätäinen

Matti Vänskä

Muutoksenhakukielto

Kuntalain 136 §:n mukaan tähän päätökseen ei saa hakea muutosta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa.